

УДК 338.2

ПОСОХОВ І.М., докт.екон.наук, професор, в.о. зав. каф. організації виробництва та управління персоналом, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків, Україна

ЧЕПІЖКО О.В., аспірант, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків, Україна

ХОДИРЄВА О.О., магістр, Харків, Україна

КАБИШ Г.Ю., магістр, Харків, Україна

ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВИСОКОРИЗИКОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Посилення євроінтеграційних процесів залучення України в світову економіку створює для вітчизняних підприємств реальні можливості і перспективи сталого розвитку, проте також посилює ризики, що таким чином підвищує актуальність забезпечення конкурентоспроможності українських підприємств у зв'язку з виходом на нові, висококонкурентні ринки збуту.

Аналіз результатів зовнішньоекономічної діяльності за січень-березень 2017 показав зростання ВВП на 2,1-2,3%, що, переважно є результатом активізації розвитку сфери послуг (освіти, охорони здоров'я, фінансової і страхової діяльності). Динаміка індексу промислового виробництва за 2016 рік також показує зростання на 2%, що дозволяє говорити про тенденції відносної стабілізації економіки України. Однак, не дивлячись на це, в 2016 році продовжується скорочення експорту на 9% і імпорту на 2%; показники імпорту товарів перевищують показники експорту; якісна структура експорту змінюється в бік збільшення питомої ваги товарів з низькою часткою доданої вартості [1].

На думку українських аналітиків Національного інституту стратегічних досліджень, уповільнення глобальної торгівлі та тенденція, щодо зміцнення

долара США, що розпочалася в кінці 2016 року, не сприятиме формуванню успішної зовнішньої кон'юнктури українських промислових підприємств [2].

В останній час відбувається зниження ролі основних конкурентних переваг, що пояснюється більш легким доступом до подібних факторів конкурентоспроможності у результаті глобалізації, якісно нового розвитку технологій, а також зміни форм конкурентної боротьби та її загострення. На сьогодні домінувати у сегменті ринку можливо не стільки за рахунок екстенсивного розвитку, скільки за рахунок інтенсифікації інноваційного розвитку. При цьому ключовим елементом збільшення ефективності інноваційного розвитку виступає ризик-збалансована політика управління компанією [3; 4; 5; 6; 7].

В даний час в управлінні конкурентоспроможністю підприємства з урахуванням зростаючих ризиків використовують два основних підходи: мінімізації ризику або максимізації ризику. Перший значить, що кожен суб'єкт на ринку має можливість обрати з двох або більше подій найменш ризиковану або співвіднести ризик будь-якої майбутньої події, в тому числі власних дій, з можливими вигодами і прийняти оптимальне рішення. При цьому слід мати на увазі: чим нижче рівень ризику, тим нижче при інших рівних умовах і ймовірність отримання високого прибутку. Другий підхід зводиться до максимізації ризику, підприємець, що обирає таку стратегію, має лише обмежений шанс вибору при високій ризикованості наслідків. Але в даному випадку ситуація зворотна: чим вище рівень ризику, тим вище при інших рівних умов і ймовірність отримання максимально можливого прибутку.

З метою забезпечення оптимізаційної конкурентоспроможності підприємства вважаємо за необхідне використовувати оптимізаційну методологію бюджетування, що дозволяє знаходити екстремум цільової функції $Z = f(X_1, X_2)$ з бюджетним обмеженням $g(X_1, X_2) = B$. Це особливо важливо, якщо цільова функція управління не може бути представлена в лінійній формі. Перевагою даного методу є те, що при вирішенні задач бюджетування можна не враховувати взаємну залежність змінних. Він зводить задачу умовної оптимізації до задачі безумовної оптимізації.

Існуюча несприятлива ситуація для українських підприємств з формуванням зовнішньої кон'юнктури посилює ризик зниження конкурентоспроможності внаслідок невірного визначення обсягу виробленої продукції, коли функція попиту не визначена. Необхідно прагнути оптимізувати обсяг виробленої продукції, а в якості цільової функції використовувати максимізацію прибутку при певних економічних умовах. Функцію прибутку підприємства можна представити в наступному вигляді:

За умови, що:

де X_j – кількість товару j виду;

Z – сукупний прибуток;

A_{ij} – коефіцієнти співвідношення товарів.

При вирішенні задачі знаходження максимального прибутку і мінімуму витрат при відповідних бюджетних обмеженнях, можна зробити висновок, що в них спостерігається двоїстість, таким чином для завдання:

існує двоїста задача:

Матриця коефіцієнтів в (4) отримана за допомогою транспонування матриці A в (3), при переході від (3) до (4) B і C міняються ролями. Отже, допускається перехід від прямої задачі до двоїстої.

Отже для оптимізаційного управління на підприємстві з урахуванням впливу ризиків, вважаємо за необхідне використовувати методологію бюджетування, що полягає у методі пошуку одного з типу екстремумів – максимуму або мінімуму, а потім, використовуючи двоїстість, переходити до вирішення іншого типу завдань. Даний підхід дозволяє оптимізувати на підприємстві процес управління прибутком, процес мінімізації витрат, процес бюджетування та інші процеси. Такий підхід до управління ризиком обсягів виробництва і забезпечення конкурентоспроможності доцільно використовувати в умовах складності опису функції попиту на продукцію

підприємства. Таким чином, для забезпечення конкурентоспроможності підприємств в умовах підвищеної невизначеності необхідно використання комплексних (оптимізаційних) моделей управління ризиками.

Список літератури: 1. Економічна статистика. Зовнішньоекономічна діяльність // офіційний сайт державної служби статистики України [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> 2. Підсумки 2016 року Збірник Інституту стратегічних досліджень «Нова Україна» [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://newukraineinstitute.org/media/news/677/file/Zbornik%202016.pdf> 3. *Посохов І.М.* Методичне забезпечення управління ризиками корпорацій / І.М. Посохов // Маркетинг інновацій і інновації у маркетингу : зб. тез доп. 6-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 27-29 вересня 2012 р. – Суми : ДД "Папірус", 2012. – С. 209-211. 4. *Посохов І.М.* Науково-методичний підхід до вибору методу оцінки конкурентоспроможності продукції / *І.М. Посохов, Е.В. Ченіжко* // Актуальні питання організації та управління діяльністю підприємств у сучасних умовах господарювання : електронне видання : зб. тез. доп. 6-ї Всеукраїнської наук.-практ. конф., 17 листопада 2016 р., м. Харків. – Текстові дані. – [Харків : НАНГУ, 2016]. – С. 225-227. 5. *Посохов І.М.* Сучасний стан методичного забезпечення управління ризиками корпорацій / І. М. Посохов // Бізнес Інформ. – 2012. – № 10. – С. 266-271. 6. *Посохов І.М.* Теоретичні та практичні аспекти управління ризиками корпорацій : монографія / І. М. Посохов. – Харків : ПВПП "СЛОВО", 2014. – 499 с. 7. Сучасні тенденції міжнародних економічних відносин. Економічна інтеграція України у світове господарство : кол. монографія / *І.М. Посохов* [та ін.]; ред. І. М. Посохов [та ін.]; Харківський політехнічний ін-т, нац. техн. ун-т. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – 450 с.